

همراه با یک مربی از اتریش

در گفت‌وگو با «مرسده عامری»

«مرسده عامری» مربی کودک و مربی مهارت‌های فرزندپروری است. او در کشور اتریش، شهر وین زندگی می‌کند اما با وجود مهاجرت هنوز ارتباط خود را با جریان‌های آموزشی ایران حفظ کرده است. آن‌چه می‌خوانید نکات برگرفته از گفت‌وگویی تصویری با برنامه اینستاگرام است که عامری از تجربه‌اش در حوزه کودک و نکاتی درباره آموزش مجازی می‌گوید.

بیوگرافی:

عامری فارغ التحصیل معماری از دانشگاه «سوره» تهران است. او که سال‌ها بود به دنیای کودکان علاقه‌مند شده بود و برای مجله «بادبادک» تصویرگری کتاب کودک می‌کرد، موضوع پایان‌نامه لیسانس خود را «طراحی فضا برای کودکان» قرار داد. وی با بررسی شرایط محیطی در مهدهای کودک و مدارس متوجه می‌شود الگوهای حاکم بر فضای آموزش از استانداردهای لازم برخوردار نیست و در جهت تعریف این استانداردها در پایان‌نامه‌اش می‌کوشد. او بعد از مهاجرتش نیز این مسیر را دنبال می‌کند و با گذراندن دوره مربی‌گری والدین و دوره عمومی مربی‌گری کودک و سپس دوره تخصصی رویکرد «رجیو امیلیا»، جایگاه خود را به‌عنوان مربی و مشاور تربیتی و آموزشی والدین و مدیران مراکز آموزشی تثبیت می‌کند. او هم‌اکنون مشغول نوشتن پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود در رشته «هنردرمانی» است.

آموزش در اتریش:

مهد کودک‌ها و مدارس دولتی در اتریش رایگان هست. دبستان یک دوره چهار ساله و بعد از آن دوره دوم تحصیلی یا دبیرستان است و هر سال تحصیلی در دو ترم برگزار می‌شود. بچه‌ها باید از دوازده سالگی انتخاب کنند که به چه نوع مدرسه‌ای می‌خواهند بروند و در آینده چه شغلی را می‌خواهند انتخاب کنند. برخی از دانش‌آموزان از پانزده سالگی به «مدرسه مشاغل» می‌روند و بعد از فارغ‌التحصیلی، تمام فنون کار را فرا می‌گیرند، چون هم‌زمان به کار و کارآموزی مشغول می‌شوند و برای این کار حقوق دریافت می‌کنند. به‌طور مثال اگر کسی بخواهد مربی مهدکودک شود از پانزده سالگی وارد مدرسه مشاغل می‌شود و در هجده سالگی تخصص مورد نظر را آموزش دیده و می‌تواند کار خود را آغاز کند. در صورت نیاز به آموزش بیشتر می‌تواند در آینده دور یا نزدیک وارد دانشگاه شود. بیشتر مدارس خصوصی از رویکردهای آموزشی مرفقی استفاده می‌کنند و بسته به رویکردی که دارند، معمولاً زیر نظر آموزش و پرورش نیستند. نکته‌ای که مهم است، توجه به ویژگی‌های فردی کودکان در مهدکودک‌ها و مدارس است و فعالیت‌های پرورشی، به اندازه فعالیت‌های آموزشی از اهمیت برخوردارند.

ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی و تاثیرات آن بر آموزش: یکی از ویژگی‌های زندگی در اروپا، ارتباط قوی بین شهر و روستا است. دسترسی راحت و سریع به روستاهای اطراف این امکان را فراهم می‌کند تا کودکان حیوانات اهلی را ببینند و با آن‌ها ارتباط بگیرند و حتی خرید محصولات لبنی و کشاورزی به‌طور مستقیم انجام می‌شود. مهم است تا با طبیعت در تماس باشیم و این‌جا این ارتباط را به دلیل نیاز مبرم انسان به تعامل با طبیعت حفظ کرده‌اند، در مجموع زندگی اروپایی مانند زندگی ایرانی کاملاً مدرن شده نیست.

انرژی‌های طبیعی بسیار گران‌قیمت هستند. کشورهای اروپایی که معمولاً تعداد روزهای گرم سال در آن‌ها کم است، از وسایل سرمایشی استفاده نمی‌کنند. اکثر مدارس و دانشگاه‌ها، وسایل سرمایشی ندارند. در زمستان هم افراد تلاش می‌کنند با پوشیدن لباس‌های گرم، استفاده از انرژی را به حداقل برسانند. این نوع آموزش‌ها از کودکی و با روش زندگی در کودک‌نهادینه می‌شود. در ایران علاقه به مدرنیته بیشتر در ظواهر اتفاق می‌افتد. به‌طور مثال برای کودکان بر اساس الگوهای غلط نمایشی فیلم‌های آمریکایی (هالیوودی) تولد می‌گیرند و هزینه‌های سنگین برای آن می‌پردازند. همین نکته یعنی توجه بیش از اندازه به استفاده از وسایل و ظواهر مدرنیته در آموزش و پرورش هم وجود دارد. مثلاً تصور بر این است که با نصب تخته هوشمند یا وسایل الکترونیکی مدرن دیگر، دیدگاه آموزشی معلم تغییر می‌کند. در صورتی که با تفکر و آگاهی می‌توان راه‌هایی برای آموزش پیدا کرد که تاثیرات خوبی داشته باشد. مثلاً رفتن به طبیعت که حتی در شرایط فعلی و شیوع بیماری کووید ۱۹، هم خطر بیماری تهدیدکننده نیست، می‌تواند یک برنامه آموزشی غنی و درگیرکننده حواس پنج‌گانه، برای کودکان باشد.

اصول مربی‌گری و انتخاب رویکرد آموزشی:

معلمی و مربی‌گری یک کار تخصصی است، در دنیا معلم‌شدن بعد از گذراندن دوره‌های طولانی مدت ممکن می‌شود. متأسفانه در تعداد محدودی از کشورها از جمله ایران، معلم‌شدن بسیار آسان و ممکن است با یک دیپلم یا لیسانس غیرمرتبط هم بتوان معلم شد. گاهی افراد تصور می‌کنند چون ارتباط خوبی با کودکان دوست و آشنا دارند برای مربی‌گری یا معلمی مناسب هستند اما مربی‌گری کودک به جز دانش علمی و روانشناسی نیازمند عشق و اشتیاق به کار و صبر و حوصله فراوان است.

مربی برای انتخاب رویکرد در آموزش چند اصل را باید در نظر بگیرد:

رویکرد آموزشی، یک دیدگاه و رفتار است. رفتاری که باید نهادینه شود. نمی‌توان به‌عنوان معلم، در زندگی روزمره با بزرگسالان رفتاری خشونت‌آمیز داشت اما در کلاس با بچه‌ها مهربان بود.

هر فرد علایق و استعدادهایی دارد که در انتخاب رویکرد موثر است. به‌عنوان مثال کسی که قوه منطقی بالایی دارد و ریاضی را خوب می‌فهمد با رویکرد «مونتسه‌سوری» بهتر می‌تواند کار کند اما اگر فردی در هنر مستعد است و به دنبال آزادی کودک است، یا کار گروهی را به فردی ترجیح می‌دهد رویکرد «رجیو امیلیا» پیشنهاد بهتری برای او است. اگر فردی با طبیعت عجین باشد و به معنویات اهمیت می‌دهد شاید رویکرد «والدرف» بیشتر با او منطبق شود. بنابراین شناخت فردی و آگاهی یافتن از نظرات و محتویات رویکردها و روش‌های آموزشی، در انتخاب رویکرد آموزشی مربی بسیار تعیین‌کننده خواهد بود.

برای مربی‌گری علاوه بر آموزش‌های نظری و گذراندن دوره کارآموزی، فراگیری انواع هنرها، بازی‌های حرکتی و کارکردن در آموزش نیز یک اصل مهم است تا آموزش به یک فرآیند جذاب و پویا تبدیل شود.

نکته مهم در رابطه با اجرای رویکردهای آموزشی این است که، داشتن وسایل مرتبط و اجرای برخی دستورالعمل‌های آن رویکرد، تضمینی بر پیاده‌سازی درست آن در کلاس و مدرسه نیست. مثلاً در روش مونتسه‌سوری که بسیار وسیله‌محور است، به صرف داشتن این وسایل نمی‌توان گفت که موسسه‌ای این روش را کامل و درست اجرا می‌کند.

چند نکته در رابطه با آموزش مجازی:

۱. آگاهی لازم و سواد رسانه‌ای:

نداشتن آگاهی لازم سم مهلک است. زمانی که کودک می‌تواند از آموزش مجازی استفاده کند حداکثر یک ساعت است و در روش آموزش مجازی، کودک از پیام‌رسان‌های بزرگسالان استفاده نمی‌کند.

سازمان جهانی بهداشت میزان استفاده از رسانه‌ها با صفحه نمایش‌گر شامل تلویزیون، ویدیو، رایانه، دستگاه‌های بازی، تبلت، گوشی‌های هوشمند برای کودکان را طبق گروه‌های سنی این‌گونه مشخص کرده است:

کودکان زیر ۱ سال:

فعالیت بدنی: حداقل ۳۰ دقیقه در روز. بیش از یک ساعت در حالت نشسته نباشند.

زمان استفاده از صفحه نمایش‌گر: صفر دقیقه.

کودکان ۱ تا ۲ سال:

فعالیت بدنی: حداقل ۱۸۰ دقیقه در روز. بیش از یک ساعت در حالت نشسته نباشد.

زمان استفاده از صفحه نمایش‌گر: صفر دقیقه.

کودکان ۳ تا ۴ سال:

فعالیت بدنی: حداقل ۱۸۰ دقیقه در روز که حداقل ۶۰ دقیقه آن با فعالیت متوسط تا بسیار شدید همراه باشد. زمان استفاده از صفحه نمایش‌گر: نباید بیشتر از ۱ ساعت باشد، (کمتر باشد بهتر است).

برخی منابع هم برای کودکان مقطع دبستان استاندارد زیر را پیشنهاد می‌دهند:

کودکان ۷ تا ۱۰ سال: بین ۴۵ تا ۶۰ دقیقه در روز

کودکان ۱۰ تا ۱۳ سال: ۹۰ دقیقه در روز

در همین راستا یکی از مواردی که این روزها والدین زیادی به آن رو آورده‌اند، آموزش زبان انگلیسی از طریق ساعت‌های متمادی تماشاکردن کارتون است. این کودکان ممکن است دچار مشکلاتی مانند لکنت زبان یا حالت‌های شبه اتیسم شوند. این نکات در همه جای دنیا مورد توجه قرار می‌گیرند چون جامعه به افراد سالم نیاز دارد. به همین دلیل از آن‌ها مراقبت می‌کند.

عدم آگاهی از شرایط استفاده از فضای مجازی عواقب خطرناکی دارد: ممکن است چند سال دیگر ما را با نسلی مواجه کند که با دچار اختلالات مغزی باشند یا به دلیل وجود مشکلات عدیده به کار درمان‌گر نیاز پیدا کنند یا در مدیریت هیجانات و خشم مشکل داشته باشند. در این شرایط مدارس می‌توانند برای آموزش خانواده‌ها طرح‌هایی را در نظر بگیرند و با آگاهی‌بخشی به آن‌ها جلوی بسیاری از مشکلات و آسیب‌های فردی و اجتماعی را در دانش‌آموزان بگیرند. هزینه این کار می‌تواند از هزینه‌هایی که در زمان آموزش حضوری صرف پرداخت قبوض آب و برق، حقوق مستخدمین، برگزاری جلسات و جشن‌های مختلف می‌کردند، پرداخته شود و آن‌را صرف آموزش خانواده کنند تا با یادگیری سواد رسانه نحوه کمک‌کردن در مسایل آموزشی به فرزندان خود را بیاموزند.

۲. استفاده نکردن از شیوه تشویق و تنبیه از طریق

برچسب و ستاره

با وجود این‌که آموزش مجازی، نیاز امروز است، باید توجه داشت که آموزش مجازی فقط محدود به نشستن روبه‌روی صفحه‌های نمایش‌گر نشود. طی بازدیدهایی که از مراکز کودک در ایران داشتم و نیز ارتباط با خانواده‌های ساکن ایران، دریافتم رویکرد رفتارگرایی، خصوصاً سیستم تنبیه و تشویق به قوت خود باقی است. این شیوه از سوی پدران و مادران نیز در خانه تقویت می‌شود که در نهایت به تحقیر کودکان و تضعیف اعتمادبه‌نفس و عزت‌نفس آن‌ها می‌انجامد. حتی کودکانی که به مدارس یا مهدکودک‌هایی با رویکرد به ظاهر انسان‌گرا می‌روند، با استفاده از برچسب و ستاره مواجه می‌شوند. این مراکز معمولاً سعی در کنترل کودکان یا وادار کردن‌شان به انجام تمرین‌ها دارند. البته در بیشتر کشورها مدارس به‌خصوص در بخش دولتی با شیوه رفتارگرایی کار می‌کنند چون دولت‌ها برای تامین خواست‌های خود به انسان‌هایی یکسان شده و مطیع بیشتر نیاز دارند. سیستم رفتارگرایی با تاکید بر تنبیه و تشویق در فضای مجازی هم به کار خود ادامه داده است برای رهایی از این رویکرد، لازم است مربیانی که رویکرد رفتارگرایی

